

УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

УДК 347.471.8

Н. О. ГУРА,
доктор економічних наук,
професор кафедри обліку та аудиту,
доцент КНУ імені Т. Г. Шевченка

НЕПРИБУТКОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ

Розкрито особливості та відмінні риси неприбуткових організацій. Згідно із законодавством, дано характеристику різних видів таких організацій в Україні. Запропоновано їх класифікацію за різними ознаками: порядком оподаткування, неприбутковістю, видами економічної діяльності, порядком фінансування, засновниками, наявністю спільного майна, рівнем державного контролю та державної допомоги тощо.

Ключові слова: неприбуткові організації, класифікація неприбуткових організацій, групи неприбуткових організацій, третій сектор економіки.

The peculiarities and the distinctive features of unprofitable organizations are clarified. Various types of such organizations in Ukraine are characterized in agreement with the legislation. Their classification by various signs such as the taxation order, unprofitability, types of economic activity, order of financing, founders, presence of common property, level of state's control, state's help, etc. is proposed.

Keywords: unprofitable organizations, classification of unprofitable organizations, groups of unprofitable organizations, third sector of the economy.

Неприбуткові (некомерційні) організації називають третім сектором економіки поряд з державними органами та комерційними організаціями; вони відіграють важливу роль у соціально-економічному розвитку різних держав. Такі організації створюються для досягнення соціальних, благодійних, культурних, освітніх, наукових цілей, захисту прав і законних інтересів громадян, а також їх здоров'я, розвитку фізкультури і спорту, задоволення духовних та інших нематеріальних потреб громадян і в інших цілях, спрямованих на досягнення суспільних благ. Це можуть бути громадські організації, спілки, фонди, асоціації тощо; у різних країнах їх склад є різним.

В Україні всі неприбуткові організації (НО) можна поділити на дві великі групи – бюджетні й небюджетні. Крім того, їх розрізняють за особливостями оподаткування та ознаками неприбутковості. Діяльність різних груп таких організацій регламентується відповідними законами, проте існує багато невирішених питань у частині обліку, звітності та їх оподаткування, що призводить як до проблем у їх діяльності, так і до зловживань з їх боку. Це вимагає вдосконалення нормативної бази на основі ґрунтовного дослідження особливостей діяльності НО і визначення відповідних класифікаційних ознак.

Питання діяльності різних видів НО та обліку в них висвітлювались у працях таких учених, як С. Л. Лондар, С. О. Левицька, Я. В. Олійник, О. І. Іваненко, В. П. Хомутенко та ін., але комплексне дослідження особливостей діяльності НО і розробка на основі цього їх класифікації не здійснювалися.

Неприбуткові організації як сектор економіки є недержавними, неурядовими; головним чином не залежать як від держави, так і від бізнесу; для них характерні неприбутковість, некомерційність; вони засновані на добровільній активності громадян; значну їх частину становлять благодійні організації, що визначає їх філантропічність.

Склад таких організацій та їх класифікація розрізняються в різних країнах, а спільним є наявність бюджетних, громадських і релігійних організацій, товариств власників житла тощо. Водночас цілі деяких некомерційних організацій у розвинутих країнах інші, ніж українських, — діяльність багатьох з них спрямовано на захист прав людини, збереження енергії та використання альтернативних її видів. Теоретичною основою класифікації НО, перш за все, є особливості їх цілей і діяльності — тому розрізняють громадські організації, недержавні пенсійні фонди, кредитні спілки тощо. Але для повноти класифікації необхідно враховувати джерела фінансування, особливості оподаткування (різні в усіх країнах) тощо.

У ст. 85 Цивільного кодексу України (ЦКУ) є визначення непідприємницьких товариств, які отримують прибуток не з метою його подальшого розподілу між учасниками. У п. 14.1.121 Податкового кодексу України (ПКУ) говориться, що неприбуткові підприємства, установи та організації — це такі, “основною метою діяльності яких є не одержання прибутку, а провадження благодійної діяльності, меценатства та іншої діяльності, передбаченої законодавством”¹. Згідно з п. 2 ст. 3 Господарського кодексу України (ГКУ), здійснювана ними господарська діяльність не є підприємництвом і називається некомерційною господарською діяльністю. Відповідно до п. 3 ст. 3 ГКУ, “діяльність негосподарюючих суб’єктів, спрямована на створення і підтримання необхідних матеріально-технічних умов їх функціонування... є господарчим забезпеченням діяльності негосподарюючих суб’єктів”². При цьому у ст. 86 ЦКУ визначено, що непідприємницькі товариства паралельно з основною діяльністю можуть здійснювати і підприємницьку, якщо вона не заборонена законодавчо. Якщо ж діяльність у формі підприємництва суб’єктам господарювання заборонена, вони здійснюють некомерційну господарську діяльність згідно з гл. 5 ГКУ.

З точки зору бухгалтерського обліку, відмінності між неприбутковими організаціями та комерційними підприємствами й організаціями полягають у відсутності процесів виробництва і реалізації продукції (послуг), отриманні значної частини доходів у вигляді цільового фінансування від членів і не членів організації, відсутності статутного капіталу в більшості НО і поставок товарів (робіт, послуг) за основною діяльністю, тобто об’єкта оподаткування ПДВ.

Враховуючи особливості НО, можна дати таке визначення **неприбуткової організації**: це самостійний господарюючий суб’єкт, який має права юридичної особи і здійснює діяльність, передбачену установчими документами, має самостійний баланс, поточні рахунки в банках, печатку, веде бухгалтерський облік, подає звітність відповідно до законодавства, не має на меті отримання прибутку. Діяльність більшості НО регулюється відповідними Законами України: “Про об’єднання громадян”, “Про свободу совісті та релігійні організації”, “Про гуманітарну допомогу”, “Про благодійництво та благодійні організації” та ін. Необхідною умовою для отримання статусу неприбуткової організації чи установи є вклю-

¹ Див.: Податковий кодекс України.

² Див.: Господарський кодекс України.

чення до відповідного Реєстру³; виходячи з п. 5 Наказу ДПАУ, їм при цьому присвоюється ознака неприбутковості, яка позначається кодами від 0001 до 0016. Згідно з Класифікатором видів економічної діяльності (КВЕД)⁴, за видом економічної діяльності НО належать до різних секцій. Треба зазначити, що це певною мірою ускладнює отримання статистичної інформації щодо їх діяльності.

Таким чином, в українському законодавстві виділяють 8 груп НО за особливостями оподаткування, залежно від виду отримуваних доходів (пп. (а–є) п. 157.1 ПКУ), та 16 видів – за ознаками неприбутковості. У таблиці подано перелік неприбуткових установ та організацій із зазначенням для кожної групи з них, згідно з ПКУ, ознаки неприбутковості та коду виду економічної діяльності.

Види неприбуткових організацій

Вид неприбуткової організації	Група за ПКУ (п. 157.1)	Ознака неприбутковості	Кількість на початок 2011 р.*	Вид діяльності за КВЕД
Органи державної влади України	а	0001		секція О
Установи, організації, створені органами державної влади України, що утримуються за рахунок коштів відповідних бюджетів	а	0002		секція О
Органи місцевого самоврядування	а	0003		секція О
Установи, організації, створені органами місцевого самоврядування, що утримуються за рахунок коштів відповідних бюджетів	а	0004		секція О
Благодійні фонди (організації)	б	0005	1089	секція S, клас 94.99
Громадські організації	б	0006	3344	секція S, клас 94.99
Творчі спілки	б	0007	261	секція S, клас 94.99
Політичні партії	б	0008	185	секція S, клас 94.92
Пенсійні фонди	в	0009	80**	секція К, клас 65.3
Кредитні спілки	в	0010	1155	секція К, клас 64.9
Інші, не вказані в пп. (б) юридичні особи, діяльність яких не передбачає отримання прибутку	г	0011		секція S, клас 94
Спілки, асоціації та інші об'єднання юридичних осіб, які створені для представлення інтересів своїх засновників та існують за рахунок їх внесків	г	0012	4778**	секція S, клас 94.1
Релігійні організації	д	0013	33977	секція S, клас 94.91
Науково-дослідні установи та вищі навчальні заклади III–IV рівнів акредитації, заповідники, музеї, музеї-заповідники	б	0014		секція Р, клас 85.42 секція R, клас 91.02, 91.04

³ Див.: Положення про Реєстр неприбуткових установ та організацій, затверджене Наказом ДПА України № 37 від 24 січня 2011 року.

⁴ Див.: Класифікатор видів економічної діяльності ДК 009:2010 від 22 грудня 2010 року, затверджений наказом Держспоживстандарту України № 457 від 11 жовтня 2010 року.

Житлово-будівельні кооперативи, об'єднання співвласників багатоквартирних будинків	є	0015	11956**	секція L, клас 68.32
Профспілки, об'єднання та організації профспілок, а також роботодавців	є	0016	165	секція S, клас 94.2

* Згідно зі Статистичним щорічником України за 2010 рік.

** Наведено кількість недержавних пенсійних фондів, асоціацій та інших об'єднань юридичних осіб, відповідність яких певній групі за ПКУ, виходячи зі статистичних даних, не може бути однозначно встановлена, а також вказано об'єднання співвласників без кількості житлово-будівельних кооперативів.

Органи державної та місцевої влади і створені ними установи, організації (І група, пп. (а) п. 157.1 ПКУ) складають, як зазначалось, окрему групу НО, які утримуються за рахунок бюджетних коштів і ведуть облік за окремим Планом рахунків.

До II групи (пп. (б) п. 157.1 ПКУ) належать НО, які є благодійними фондами і благодійними організаціями, громадськими організаціями, створеними з метою надання реабілітаційних, фізкультурно-спортивних послуг для інвалідів (дітей-інвалідів) та соціальних послуг, правової допомоги, провадження екологічної, оздоровчої, аматорської спортивної, культурної, просвітницької, освітньої та наукової діяльності, а також творчими спілками та політичними партіями, громадськими організаціями інвалідів, науково-дослідними установами та вищими навчальними закладами III–IV рівнів акредитації, заповідниками, музеями та музеями-заповідниками.

Як видно з таблиці, за ознакою неприбутковості ці організації належать до 5 груп, при цьому їх діяльність регулюється різними законами.

Діяльність **благодійних організацій**, які мають ознаку неприбутковості 0005, регулюється відповідним законом⁵. Їх функцією є здійснення благодійної діяльності, напями якої визначено в ст. 4: сприяння практичній реалізації програм, спрямованих на поліпшення соціально-економічного становища; надання допомоги громадянам, які постраждали внаслідок різних катастроф і соціальних конфліктів; сприяння розвитку науки, освіти, культури, охорони здоров'я, природоохоронної справи, захисту материнства і дитинства, соціальної реабілітації малозабезпечених, безробітних, інвалідів тощо; надання допомоги талановитій творчій молоді тощо. Джерелами формування майна та коштів благодійних організацій є внески засновників та інших благодійників, надходження від проведення благодійних кампаній зі збирання пожертвувань, доходи від депозитних вкладів, цінних паперів і підприємств, що перебувають у власності благодійної організації, інші не заборонені законодавством джерела. Напрямами державного сприяння їх діяльності є звільнення від сплати податків та інших платежів до бюджету і спеціальних фондів тих організацій, що існують лише на членські внески і благодійні пожертвування, а також надання пільг фізичним та юридичним особам, які віддають частину своїх прибутків, заощаджень або майна на благодійну діяльність.

Громадські організації (ознака неприбутковості – 0006) – це об'єднання громадян, створені для задоволення та захисту своїх законних соціальних, економічних,

⁵ Див.: Закон України “Про благодійництво та благодійні організації” № 531/97-ВР від 16 вересня 1997 року.

творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших інтересів. Їх діяльність регламентується відповідним законом⁶; її види вони обирають самостійно, проте державою забороняються такі, що спрямовані на підризок безпеки держави, пропаганду війни, насильства, жорстокості та фашизму, розпалювання національної та релігійної ворожнечі тощо. Об'єднання громадян можуть створюватися як рух, конгрес, асоціація, фонд, спілка тощо. Не підпадають під дію даного закону релігійні та кооперативні організації, комерційні фонди, органи місцевого та регіонального самоврядування (у тому числі будинкові, вуличні комітети тощо), профспілки, інші об'єднання громадян, діяльність яких регламентується відповідним законодавством. Кошти та майно об'єднанню громадян можуть бути передані засновниками, членами або державою чи набуті від вступних і членських внесків, отримані як пожертвування громадян чи підприємств, придбані за рахунок власних коштів, отримані в результаті діяльності заснованих підприємств тощо.

Закон України, який регламентує діяльність **творчих спілок** (ознака неприбутковості – 0007), визначає їх як “добровільне об'єднання професійних творчих працівників відповідного фахового напрямку в галузі культури та мистецтва, яке має фіксоване членство і діє на підставі статуту”⁷. Функції цих спілок полягають у здійсненні творчої діяльності, розвитку національної культури та мистецтва в цілому, захисті прав і законних інтересів своїх членів, пошуку та вихованні творчої молоді тощо. Творчі спілки – це такі неприбуткові організації, які держава суттєво підтримує за різними напрямками: сприяє їх розвитку, проведенню культурно-мистецьких заходів; надає дотації та розміщує державні замовлення; гарантує професійний і соціальний захист членів творчих спілок, охорону їх авторських і суміжних прав тощо. Крім того, їх членам гарантується додатковий соціальний захист: фінансова та інша матеріальна допомога, додаткова житлова площа, користування закладами охорони здоров'я відповідних творчих спілок, будинками творчості тощо. У власності спілок можуть перебувати будинки, споруди, обладнання, кошти, цінні папери та інше майно, придбане ними. Джерелами формування їх майна і коштів є: внески членів творчих спілок, інших фізичних та юридичних осіб, у тому числі іноземців; винагорода за управління майновими правами суб'єктів авторського права; фінансування з державного бюджету України; доходи від підприємницької діяльності підприємств творчих спілок; спеціальні відрахування за використання творів, які стали суспільним надбанням; тощо.

Політичні партії (ознака неприбутковості – 0008) – це зареєстровані, згідно із законом⁸, добровільні об'єднання громадян, прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, мета яких – сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, участь у виборах та інших політичних заходах. Їх діяльність регламентується двома Законами України – “Про політичні партії” та “Про об'єднання громадян”.

У нашій країні політичні партії, на відміну від інших об'єднань громадян, можуть мати тільки всеукраїнський статус, а їх програми повинні містити повну інформацію про цілі та завдання партії, а також шляхи їх досягнення. Політичні партії для здійснення своїх статутних завдань мають право на власне та орендоване рухоме і нерухоме майно, кошти, обладнання, транспорт, інші засоби, а також

⁶ Див.: Закон України “Про об'єднання громадян” № 2460-ХІІ від 16 червня 1992 року.

⁷ Див.: Закон України “Про професійних творчих працівників та творчі спілки” № 554/97-ВР від 7 жовтня 1997 року.

⁸ Див.: Закон України “Про політичні партії в Україні” № 2365 від 5 квітня 2001 року.

на майно, придбане від продажу агітаційно-пропагандистських матеріалів, виробів з власною символікою, на проведення фестивалів, свят, виставок, лекцій, інших політичних заходів. Але, на відміну від інших об'єднань громадян, вони не мають права засновувати підприємства, крім засобів масової інформації, та займатися комерційною діяльністю, за винятком продажу суспільно-політичної літератури, інших пропагандистсько-агітаційних матеріалів, проведення різних суспільно-політичних заходів тощо. Суттєві обмеження стосуються також заборони їх фінансування органами влади, державними та комунальними підприємствами, іноземними державами та їх громадянами і підприємствами, благодійними та релігійними організаціями, анонімними особами або під псевдонімом, політичними партіями, що не входять до виборчого блоку політичних партій.

Науково-дослідні установи та вищі навчальні заклади III і IV рівнів акредитації, які також належать до II групи НО, мають ознаку неприбутковості 0014 і здійснюють свою діяльність згідно із законом⁹ та іншими нормативно-правовими актами. Їх основна функція – надання науково-освітніх послуг відповідного рівня. Суттєва відмінність від інших неприбуткових організацій полягає в тому, що метою їх діяльності є надання послуг стороннім особам, а не членам організації, основне джерело їх фінансування формують кошти замовників – фізичних та юридичних осіб, бюджету. Крім того, держава висуває високі вимоги до рівня освітніх послуг, тому вищі навчальні заклади підлягають обов'язковому ліцензуванню та акредитації; велика їх частина – це бюджетні організації.

До III групи НО (пп. (в) п. 157.1 ПКУ) належать **пенсійні фонди і кредитні спілки**. Їх об'єднує подібність цілей діяльності – накопичення коштів членів неприбуткової організації для подальшого її фінансування.

Пенсійні фонди (ознака неприбутковості – 0009) визначено як “недержавний пенсійний фонд (далі – пенсійний фонд) – юридична особа, створена відповідно до цього Закону, яка має статус неприбуткової організації (непідприємницького товариства), функціонує та провадить діяльність виключно з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників пенсійного фонду з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснює пенсійні виплати учасникам зазначеного фонду у визначеному цим Законом порядку”¹⁰. Для цих фондів є єдиний вид діяльності – недержавне пенсійне забезпечення. Активи формуються за рахунок пенсійних внесків та прибутку (збитку) від їх інвестування. Пенсійні фонди не можуть бути проголошені банкрутами; держава гарантує виконання зобов'язань перед учасниками таких фондів, і на них не поширюється термін позовної давності.

Кредитні спілки (ознака неприбутковості – 0010) створюються і функціонують на основі відповідного закону. “Кредитна спілка – це неприбуткова організація, заснована фізичними особами, професійними спілками, їх об'єднаннями на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки”¹¹. Винятковим видом їх діяльності є надання фінансових послуг. Працюють вони за рахунок самофінансування. Така спілка не може бути засновником, співзасновником або учасником суб'єктів підприємницької діяльності, крім місцевого кооперативного банку. Діяльність кредитних спілок щодо залучення внесків (вкладів) їх членів на депозитні рахунки підлягає ліцензуванню.

⁹ Див.: Закон України “Про освіту” № 1060-ХІІ від 23 травня 1991 року.

¹⁰ Див.: Закон України “Про недержавне пенсійне забезпечення” № 1057 від 9 липня 2003 року.

¹¹ Див.: Закон України “Про кредитні спілки” № 2908 від 20 грудня 2001 року.

IV група НО складається з інших, ніж представлені в другій групі, організацій, діяльність яких не передбачає отримання прибутку (ознака неприбутковості – 0011). До неї входять, наприклад, гаражні кооперативи, садівничі спілки – за умови, що вони не мають на меті отримання прибутку. Їхня діяльність регулюється Законом України “Про об’єднання громадян”.

V групу НО формують **спілки, асоціації** та інші об’єднання юридичних осіб, які створені для представлення інтересів засновників (членів, учасників) та існують виключно за рахунок їх внесків, а також пасивних доходів (пп. (г) п. 157.1 ПКУ, ознака неприбутковості – 0012). Таким організаціям не дозволяється провадити господарську діяльність; вони можуть надавати своїм членам консультаційні та інші послуги. Серед найбільших представників цієї групи можна назвати такі: асоціації страховиків України та українських банків, “Укрзовніштранс”, “Український кредитно-банківський союз” (УКБС), Національна асоціація кредитних спілок України, Інформаційний союз малого та середнього бізнесу України, Ліга страхових організацій України, Європейська Бізнес Асоціація та ін.

VI група НО (ознака неприбутковості – 0013) об’єднує **релігійні організації**, зареєстровані у визначеному законом порядку¹². До них в Україні відносяться релігійні громади, управління та центри, монастирі, релігійні братства, місіонерські товариства (місії), духовні навчальні заклади та їх об’єднання. Паралельно з релігійною вони займаються також благодійницькою та господарською діяльністю. Ці організації мають майно, яке належить їм на правах власності: будівлі, предмети культу, об’єкти виробничого, соціального і добродійного призначення, транспорт, кошти та інше необхідне майно, у тому числі за межами України. Вони мають право використовувати для своїх потреб будівлі та майно, що надаються на договірних засадах державними і громадськими організаціями або громадянами, а також культові будівлі та майно, які є державною власністю і передаються у безплатне користування. Релігійні організації мають право одержувати добровільні фінансові та інші пожертвування як важливу частину своїх доходів, а для виконання своїх статутних завдань – засновувати видавничі, поліграфічні, виробничі, реставраційно-будівельні, сільськогосподарські та інші підприємства, добродійні заклади (притулки, інтернати, лікарні тощо), які мають права юридичної особи.

До VII групи НО входять **житлово-будівельні кооперативи (ЖБК) та об’єднання співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ)**, діяльність яких регламентується законом¹³ та іншими нормативно-правовими актами (ознака неприбутковості – 0015). Одна з основних відмінностей ЖБК та ОСББ від інших НО та об’єднань громадян полягає в тому, що основою їх створення є наявність спільного майна (житлового комплексу), яке необхідно утримувати в будь-якому випадку, що виключає можливість повної добровільності щодо створення об’єднання та членства в ньому. Наслідком цього є цілий ряд особливостей і проблем ЖБК та ОСББ: членські внески не можуть бути меншими, ніж необхідна плата за утримання будинку, виникають проблеми технічного стану будинку, розрахунків з постачальниками комунальних послуг, з бюджетом щодо надання субсидій і пільг громадянам тощо. Кошти об’єднання складаються із статутних внесків, обов’язкових платежів членів об’єднання, добровільних внесків фізичних та юридичних осіб, субсидій і пільг на оплату

¹² Див.: Закон України “Про свободу совісті та релігійні організації” № 987-ХП від 23 квітня 1991 року.

¹³ Див.: Закон України “Про об’єднання співвласників багатоквартирного будинку” № 2866 від 29 листопада 2001 року.

житлово-комунальних послуг, доходів від здавання в оренду допоміжних приміщень і від діяльності заснованих об'єднанням підприємств.

VIII група НО представлена **професійними спілками**, об'єднаннями та організаціями профспілок і роботодавців, утвореними в порядку, визначеному законом¹⁴. Основною їх функцією є представництво та захист трудових, соціально-економічних прав та інтересів своїх членів. Кошти профспілок формуються за рахунок членських внесків, інших власних коштів, пожертвувань громадян і підприємств або органів влади, здійснення господарської діяльності створених ними підприємств. Органи влади не контролюють кошти профспілок та їх об'єднань.

Розглянуті особливості діяльності та фінансування неприбуткових організацій дозволяють зробити висновок, що, крім наведених у таблиці класифікаційних ознак (за ПКУ, КВЕД та ознаками неприбутковості), а також поділу на бюджетні та небюджетні організації, НО можна сформуванати у групи за іншими рисами. Так, організації VII і частково IV груп мають в основі свого створення наявність спільного майна, на відміну від інших організацій. НО, яким дозволено здійснювати господарську діяльність, повинні сплачувати податок на прибуток від такої діяльності. Ці та деякі інші операції НО (надання послуг косметологічної медицини, проведення профілактичних медичних оглядів на прохання громадян тощо) оподатковуються ПДВ, якщо розмір отриманого доходу перевищує законодавчо визначену межу в 300 тис. грн. за 12 місяців. Більшості НО дозволено здійснювати господарську комерційну діяльність і створювати підприємства, але для деяких з них ця можливість обмежена (політичні партії, кредитні спілки) або заборонена (пенсійні фонди). Деякі організації підлягають жорсткому контролю з боку держави (пенсійні фонди, вищі навчальні заклади, політичні партії), а в деяких рівень контролю обмежений (як правило, звітністю). Творчим спілкам та їх членам надається державна допомога, також її отримують мало-забезпечені члени ОСББ, а інколи й самі об'єднання; більшості НО така допомога не надається, а для політичних партій – забороняється.

На рисунку запропоновано класифікацію неприбуткових організацій за різними ознаками.

НО можна також згрупувати не тільки за запропонованими класифікаційними ознаками, а й за такими: рівнем контролю з боку членів організації; порядком розподілу майна неприбуткової організації в разі її ліквідації; обмеженнями щодо кількісного складу засновників, рівня капіталу, доходів або витрат тощо.

З урахуванням міжнародної практики доцільно виділити таку класифікаційну ознаку, як статус – міжнародний або національний. Так, в Україні на початку 2011 р. було 725 громадських і 685 благодійних організацій з міжнародним статусом, що становить, відповідно, 21,7% і 62,9% їх загальної кількості.

В організації діяльності більшості НО є багато спільного: діють, як правило, на основі статуту; головним керівним органом є загальні збори; мають статутні органи, які здійснюють керівництво на основі статуту і рішень загальних зборів; є можливість контролю з боку членів організації шляхом створення ревізійної комісії; значну частину їх фінансування становлять членські внески та добровільні пожертвування.

Особливості НО як третього сектору економіки зумовлюють необхідність розробки для них відповідних нормативних документів. Поряд з розглянутими законами, які регламентують діяльність відповідних НО, в Україні розроблено проекти законів – “Про неприбуткові організації”, де визначено три види неприбутко-

¹⁴ Див.: Закон України “Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності” № 1045 від 15 вересня 1999 року.

вих організацій: публічного та приватного права, суспільно корисні і приватно корисні, та “Про неприбуткові організації”, де зазначено такі форми неприбуткових організацій, як товариство, установа, фонд.



Класифікація неприбуткових установ та організацій

Специфіка діяльності неприбуткових організацій і запропонована їх класифікація за різними ознаками можуть стати основою для вдосконалення відповідних нормативних документів щодо регламентації їх діяльності та бухгалтерського обліку в них.

Стаття надійшла до редакції 4 квітня 2012 р.